

ॐ
संस्कृतभारती (उत्तरमिल्नाडु)
परीक्षा – गीतासोपानम् (GSK - Level 3)
(पुस्तकम् - गीतासोपान-द्वितीयभागः)

कालावधि:- होराद्वयम्
मकरमासःशुभकृत्संवत्सरः ५१२४

अड्का: – 70
जनवरी - 2023



नाम (Name in English) _____

(Full name with initials/surname as it should appear in the certificate.)

पञ्जीकरण- संख्या (Regn. No) _____

जड्गमदूरवाणी सं (Mobile No) _____

Email id _____

वास-संख्येतः (Res. Address with Pin code) _____

Instructions: Blank pages if found attached in the end may be used for writing paragraph answers. Extra answer sheets if required will also be provided in the examination hall.

प्रथमः भागः
 (उत्तराणि अत्र एव लिखत)

अ) इतरवचनद्वयं लिखत । (5)

१) मोदिष्यते	<u>मोदिष्येते</u>	<u>मोदिष्यन्ते</u>
२) <u>शक्नुयात्</u>	<u>शक्नुयाताम्</u>	शक्नुयः
३) <u>अक्रीडिष्यत्</u>	<u>अक्रीडिष्यताम्</u>	अक्रीडिष्यन्
४) पीये	<u>पीयावहे</u>	<u>पीयामहे</u>
५) <u>ज्ञायताम्</u>	<u>ज्ञायेताम्</u>	<u>ज्ञायन्ताम्</u>

आ) आवरणे दत्तस्य प्रातिपदिकस्य उचित-विभक्तिरूपं रिक्तस्थाने लिखत ।

(5)

- १) मुखात् संस्कृतवाचः (संस्कृतवाक्) स्फुरन्ति ।
- २) शिक्षकः बुद्धिमन्तं (बुद्धिमान्) छात्रं पृच्छति ।
- ३) भक्तस्य तपसा (तपस्) देवः प्रसीदति ।
- ४) भारतस्य यशः जगति (जगत्) प्रसृतं भविष्यति ।
- ५) बाणः धनुषः (धनुष्) निस्सरति ।

इ) वाक्यानां प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत । (6)

१) केशवः विभूतियोगं कथयति । केशवेन विभूतियोगः कथयते ।

२) भक्ताः भजनानि गायन्तु । भक्तैः भजनानि गीयन्ताम् ।

३) कृषकः धेनुम् अपालयत् । कृषकेण धेनुः अपाल्यत ।

४) महिला उत्तिष्ठति । महिलया उत्थीयते ।

५) यूयं सत्कार्याणि कुरुथ । युष्माभिः सत्कार्याणि क्रियन्ते ।

६) बालकः विषयान् जानाति । बालकेन विषयाः ज्ञायन्ते ।

ई) यथानिर्देशम् उचितपदेन रिक्तस्थानं पूरयत । (5)

१) वयं श्रेष्ठे कार्ये रताः भवामः । (श्रेष्ठ)

२) तिस्रुषु पुत्रीषु माता स्निह्यति । (त्रि-शब्दः)

३) पञ्चम्याः विभक्तेः प्रयोगः अपादानादिषु भवति । (५)

४) कस्याज्जित् कथायां गीतामाहात्म्यं पठितवान् । (चित् \ चन)

५) अतिथयः वार्तालापं कुर्वन्तः चायं पिबन्ति । (कृ -शतृ)

उ) यथानिर्देशं धातोः लकार-रूपं रिक्तस्थाने लिखत । (5)

१) यदि पार्थस्य विषादः न अभविष्यत् (भू-लृड) तर्हि पार्थसारथिः उपदेशं न अकरिष्यत् । (कृ-लृड)

२) अम्बा प्रीत्या मधुरं **द्यात्** |(दा-लिङ्)

३) भिक्षुकः भिक्षां प्राप्य **अमोदत्** | (मुद्-लिङ्)

४) सेवकेन भारः **उद्यताम्** | (वह्-कर्मणि लोट्)

५) भक्ताः भगवति **रस्यन्ते** | (रम्-लृट्)

ऊ) मेलयिवा उचितम् उत्तरं लिखत । **(5)**

१) महता गोपिका: **३** १) महता _____

२) वचसि आनन्देन **१** २) वचसि _____

३) प्रार्थयमानाः शरीरम् **५** ३) प्रार्थयमानाः _____

४) शस्त्रपाणयः शुद्धता **२** ४) शस्त्रपाणयः _____

५) वपुः धार्तराष्ट्राः **४** ५) वपुः _____

ऋ) पूर्यत । **(3)**

१) खादति - खादितव्यम् क्रीडति - **क्रीडितव्यम्**

२) शृणोति - शृण्वन् शक्नोति - **शक्नुवन्**

३) पठति - अपठिष्यत् गच्छति - **अगमिष्यत्**

द्वितीयः भागः
(उत्तराणि उत्तरपत्रे लिखत)

अ) भावार्थ २-३ वाक्यैः लिखत । (द्वयोः एव) (5)

- १) सोत्साहानां नास्त्यसाध्यं नराणाम् ।
- २) मनः एव मनुष्याणां कारणं बन्धमोक्षयोः ।
- ३) आपत्काले च कष्टे च नोत्साहस्त्यज्यते बुधैः ।
- ४) क्षणशः कणशश्चैव विद्याम् अर्थं च साधयेत् ।

आ) द्वयोः सुभाषितयोः सामान्यम् अर्थं स्ववाक्यैः लिखत । (5)

- १) एक एव खगो मानी वने वसति चातकः ।
पिपासितो वा म्रियते याचते वा पुरन्दरम् ॥
- २) गते शोकं न कुर्वीत भविष्यं नैव चिन्तयेत्।
वर्तमानेषु कालेषु वर्तयन्ति विचक्षणाः॥
- ३) प्रथमे नार्जिता विद्या द्वितीये नार्जितं धनम्।
तृतीये नार्जितं पुण्यं चतुर्थे किं करिष्यति।

इ) पदानि उपयुज्य वाक्यानि रचयत । (पञ्च एव) (5)

- १) षोडशे २) कस्यैचित् ३) क्रीणीयुः ४) क्षिप्यते ५) चतुर्षु
प्रति-मासं षोडशे दिने अहं काञ्ची-मठं गच्छामि ।

अध्यापिका कस्यैचित् छात्रायै नूतन-पुस्तकं दत्तवती ।

सर्वे परीक्षार्थं नूतन-लेखनीं क्रीणीयुः ।

वानरेण फलं क्षिप्यते ।

ई) ५ /६ वाक्यैः विवृणुत ।

(4)

उपपदविभक्तयः, (अथवा) सङ्ख्यासु लिङ्गभेदः

तृतीयः भागः

अ) अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

(10)

पूर्वदिशायाम् उदेति सूर्यः पश्चिमदिशायां च अस्तं गच्छति इति दृश्यते हि लोके । परं न अनेन अवबोध्यम् अस्ति यत् सूर्यः गतिशीलः इति । सूर्यः अचलः पृथिवी च चला या स्वकीये अक्षे घूर्णति इति साम्प्रतं सुस्थापितः सिद्धान्तः । अयं सिद्धान्तः प्राथम्येन येन प्रवर्तितः, सः आसीत् महान् गणितज्ञः ज्योतिषज्ञः आर्यभटः । तेन उदाहृतं यद् गतिशीलायां नौकायाम् उपविष्टः मानवः नौकां स्थिराम् अनुभवति, अन्यान् च पदार्थान् गतिशीलान् अवगच्छति । एवमेव गतिशीलायां पृथिव्याम् अवस्थितः मानवः पृथिवीं स्थिराम् अनुभवति सूर्यादिग्रहान् च गतिशीलान् वेत्ति ।

४ 476 तमे क्रिस्ताब्दे आर्यभटः जन्म लब्धवान् इति तेनैव विरचिते आर्यभटीयम् इत्यस्मिन् ग्रन्थे उल्लिखितम् । अयं ग्रन्थः स्वस्य ^३त्रयोविंशतितमे वयसि तेन विरचितः । ऐतिहासिकस्रोतोभिः ज्ञायते यत् आर्यभटस्य कर्मभूमिः पाटलीपुत्रम् आसीत् इति । ^४

आर्यभटस्य योगदानं गणितज्योतिषा सम्बद्धं वर्तते । गणितीयपद्धत्या कृतस्य आकलनस्य आधारेण एव तेन प्रतिपादितं यद् ^५सूर्यः चन्द्रः पृथिवी च त्रीणि एव ग्रहणस्य कारणानि इति । यदा पृथिव्याः छायापातेन चन्द्रस्य प्रकाशः अवरुद्धते तदा चन्द्रग्रहणं भवति । तथैव पृथ्वीसूर्ययोः मध्ये समागतस्य चन्द्रस्य छायापातेन सूर्यग्रहणं दृश्यते ।

^६ १०

आधुनिकैः वैज्ञानिकैः आर्यभटे तदीय-सिद्धान्ते च आदरः प्रकटितः । अस्मादेव कारणाद् अस्माकं प्रथमस्य उपग्रहस्य नाम आर्यभटः इति कृतम् । ^७ १०

१. सूर्यः अचलः पृथिवी च चला इति केन उदाहरणे न प्रतिपादितवान् आर्यभटः ?
२. आर्यभटेन विरचितः ग्रन्थः कः ?
३. यदा सः ग्रन्थम् अरचयत् तदा तस्य वयः किम् ?
४. आर्यभटः कुत्रि निवसति स्म?
५. आर्यभटस्य मतानुसारेण ग्रहणस्य त्रीणि कारणानि कानि?
६. चन्द्रग्रहणं कदा भवति?
७. आधुनिकवैज्ञानिकाः आर्यभटे केन प्रकारेण आदरं प्रकटितवन्तः?
८. पूरणप्रत्ययान्तपदद्वयं गद्यांशात् चित्वा लिखत ।
९. समानार्थपदानि गद्यांशात् चित्वा लिखत ।

जगति = _____ समीपम् = _____

१०. क्रियायाः कर्मणिरूपद्वयं गद्यांशात् चित्वा लिखत ।

आ) एकं विषयम् अधिकृत्य 10-12 वाक्यैः लघुप्रबन्धं लिखत । (7)

१. गीतामृत-महोत्सवे समष्टिपारायणम्

अथवा

२. भारतं विश्वगुरुः

वदतु संस्कृतम्

जयतु संस्कृतम्